

ASOCIAȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA - COMITETUL HELSINKI

București, Str. Nicolae Tonitza nr. 8A, Sector 3, Tel/Fax: 312 45 28; 312 37 11, e-mail: office@apador.org

Sunt abuzurile poliției descurajate de autorități?

I. Introducere

Acest raport este elaborat în cadrul proiectului “Cu ochii pe abuzurile poliției”, proiect care și-a propus să descurajeze comportamentele abuzive, de multe ori violente, ale polițiștilor în relație cu cetățenii. Din experiența APADOR-CH de mai bine de 20 de ani reiese că cele mai multe abuzuri ale polițiștilor au loc în primele momente ale interacțiunii acestora cu victimele și mai ales în cazuri în care persoanele sunt “conduse administrativ” la sediul poliției. Această așa-zis “conducere administrativă” este de fapt o privare de libertate neînsoțită însă de garanțiile necesare asigurării respectării drepturilor persoanei. Trebuie menționat că această măsură polițienească se aplică destul de frecvent, numai în anul 2014 și numai pe teritoriul capitalei au fost conduse la secțiile de poliție 22.344 de persoane din care mai puțin de 40% au fost sancționate contravențional¹. Trebuie, de asemenea, precizat că abuzurile polițiștilor chiar și neînsoțite de violențe, cum ar fi întrebuintarea de expresii jignitoare în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constituie infracțiunea de purtare abuzivă² care se sancționează cu închisoare de la o lună la 6 luni sau amendă. În cazul în care se dovedește că un polițist aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu recurge la amenințări, loviri sau alte violențe, sancțiunea pe care o va primi va fi mai mare cu o treime decât pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea respectivă.

Ipotezele de la care a pornit această cercetare sunt:

1. Abuzurile poliției rămân de prea multe ori nesancționate chiar dacă sunt semnalate prin plângeri;
2. Autoritățile nu utilizează suficient mijloace care ar putea preveni sau ajuta la descoperirea abuzurilor (cum ar fi supravegherea video a secțiilor de poliție);
3. Poliția nu informează suficient cetățenii cu privire la drepturile și obligațiile ce le revin.

¹ Conform DGPMB, răspuns nr. 180095 din 12.05.2015 la cererea de informații formulată de Ștefan Mako, reporter Casa Jurnalistului.

² Conform Art. 296 alin. (1) din Codul Penal.

II. Precizări metodologice

Informațiile conținute în acest material se bazează pe răspunsurile autorităților la aproape o sută de cereri de informații de interes public³ adresate de APADOR-CH în primăvara anului 2015. Au fost solicitate date tuturor parchetelor de pe lângă tribunale (PT), tuturor inspectoratelor județene de poliție (IJP), Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și Inspectoratului General de Poliție (IGPR). Corespondența cu IGPR nu s-a limitat la simple cereri de informații ci a implicat și o reclamație administrativă urmată de o acțiune în instanță deoarece instituția a refuzat să comunice informații de interes public extrem de relevante.

Cererile de informații adresate parchetelor de pe lângă tribunale au primit răspuns din partea a 37 de parchete din 42 (nu au răspuns parchetele din București, Cluj, Ilfov, Sălaj și Vaslui). Cele adresate inspectoratelor județene de poliție au primit răspunsuri de la 39 de inspectorate (nu au răspuns IJP Covasna, Harghita și Mureș). Analiza mai include și datele furnizate de CSM precum și pe cele transmise de IGPR prin singurul răspuns pe care l-a remis complet și în termenul legal. Rata de răspuns mare din partea autorităților conferă analizei relevanță statistică.

III. Sancționarea penală și administrativă a comportamentelor abuzive ale polițiștilor

Pentru a evalua nivelul de sancționare a polițiștilor acuzați de abuzuri în cele ce urmează vor fi analizate informațiile aferente anilor 2012, 2013 și 2014.

De la parchetele de pe lângă tribunale am obținut date statistice privitoare la numărul de plângeri împotriva polițiștilor (în general sau pentru purtare abuzivă) și modul cum au fost soluționate acestea atât de către parchete cât și de către instanțe. CSM a transmis date privind soluțiile de trimitere în judecată pentru purtare abuzivă (nu doar referitor la polițiști⁴) emise de parchete precum și soluțiile instanțelor în astfel de cazuri iar IGPR a transmis date privind plângerile înregistrate de instituție și modul de soluționare.

Conform datelor transmise de parchete în perioada 2012-2014 au fost înregistrate 3.034 de plângeri împotriva polițiștilor pentru purtare abuzivă. Doar 14 dintre plângerilor înregistrate au fost soluționate de parchete prin trimitere în judecată. *Rata trimiterilor în judecată este infimă, doar una din 217 ajungând în fața judecătorilor.* În aceeași perioadă instanțele au pronunțat doar patru condamnări în cauze având ca obiect purtarea abuzivă a unor polițiști. Cele patru condamnări au fost hotărâte de instanțe în cazuri instrumentate de parchetele din Călărași, Gorj, Harghita și

³ În temeiul Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informații de interes public.

⁴ Am ales să solicităm CSM date generale privind infracțiunea de purtare abuzivă deoarece era probabil ca instituția să nu dispună de statistici cu privire la categoria funcționarilor publici implicați și astfel nu am fi putut obține nici un fel de date.

Suceava. La finele anului 2014 se afla încă pe rolul instanțelor un dosar în care doi polițiști din județul Constanța erau judecați tot pentru purtare abuzivă.

Conform datelor prezentate de CSM în perioada 2012-2014 parchetele au emis 107 soluții de trimitere în judecată pentru infracțiunea de purtare abuzivă iar instanțele au soluționat 77 de cazuri. Dintre acestea, 14 au fost soluționate prin încetarea procesului penal. În restul de 63 de cauze au fost condamnate 60 de persoane iar 9 au fost achitate.

Coroborând datele transmise de parchete cu cele transmise de CSM putem concluziona că, odată ce ajung în fața instanțelor crește probabilitatea ca cei acuzați de purtare abuzivă să fie sancționați. Există însă o disproporție flagrantă între numărul de plângeri și numărul de cauze care ajung în fața instanței. *Fiind greu de crezut că o proporție atât de mare de persoane (216 din 217) să facă plângeri neîntemeiate sau cu rea-credință nu putem trage decât concluzia că anchetele realizate de parchete sunt fie părtinitoare fie superficiale.*

Din informațiile puse la dispoziție de IGPR reiese că în perioada de referință au fost depuse 3301 de plângeri privind comportamentul abuziv/brutal al polițiștilor. 47 dintre acestea, adică aproximativ una din 70 s-au soldat cu sancțiuni disciplinare. Este foarte probabil ca multe dintre aceste 3301 de plângeri să fi fost depuse de aceleași persoane care au făcut și plângeri penale și în acest context se impune precizarea că atâta vreme cât un polițist este anchetat penal pentru purtare abuzivă, cercetarea disciplinară în cazul lui se suspendă. Deci, cele 47 de sancțiuni disciplinare dispuse au fost date unor polițiști care la momentul sancționării nu erau anchetați penal.

IV. Date privind dotarea secțiilor de poliție cu sisteme de supraveghere video

Inspectoratelor județene de poliție li s-au solicitat informații referitoare la: numărul total de secții din județ, numărul de secții dotate cu camere de supraveghere video și care anume sunt secțiile dotate, numărul camerelor amplasate, dacă sunt amplasate în interior sau în exterior, dacă imaginile sunt stocate, costul utilizării etc. Răspunsurile date de inspectorate au fost în marea lor majoritate incomplete, inspectoratele invocând faptul că informațiile sunt clasificate. Cu toate acestea am obținut date semnificative statistic referitor la numărul secțiilor dotate cu camere video, la costurile de funcționare a sistemelor de supraveghere și la planurile pentru dotare.

Concret, din răspunsurile colectate reiese că în medie 7.93% dintre secțiile de poliție sunt dotate cu sisteme de supraveghere, aproximativ 6 secții pe județ. Media este însă mult ridicată de procentajele înregistrate la Sibiu – 81.69% (58 de secții dotate din 71) și la București – 50% (13 din 26). Dacă le excludem pe acestea din analiză reiese o medie de doar 5.48% secții dotate, puțin mai mult de 4 secții în fiecare județ. La polul opus față de Sibiu și București se situează județele Mehedinți, Sălaj, Suceava și Vrancea unde nici un sediu al poliției nu este supravegheat video. IJP Suceava a precizat însă că a solicitat IGPR încă din 2012 fonduri în acest scop.

De regulă, după cum reiese din răspunsuri, primele locuri unde se instalează camere de supraveghere sunt inspectoratul județean, poliția municipală a reședinței de județ și poliția transporturi. Este evident că sediile de poliție comunală beneficiază doar în mod excepțional de sisteme de supraveghere.

Majoritatea respondenților au afirmat că sistemele nu implică deloc sau implică doar costuri modice legate de întreținere. Șapte inspectorate au afirmat că au costuri între 1000 și 7460 de lei anual (la IJP Ialomița este cel mai mare). Considerăm că raportat la bugetele instituțiilor și aceste cheltuieli sunt foarte mici, așadar *impactul bugetar al utilizării sistemelor de supraveghere în secțiile de poliție este nesemnificativ.*

Doar două inspectorate au transmis că au planuri concrete pentru continuarea dotării: IPJ Sibiu, care are o planificare a dotării tuturor secțiilor din județ și IPJ Călărași cu un plan de dotare a două secții în cursul primei părți a anului 2015. *Restul respondenților nu au făcut planificări pentru dotări motivând că nu au fondurile necesare.*

V. Transparența poliției cu privire la procedurile relevante pentru interacțiunea cu cetățenii

Pornind de la premisa că cetățenii trebuie să fie informați despre drepturile și obligațiile pe care le au în relație cu poliția, am solicitat IGPR să ne comunice procedurile în vigoare referitoare la: legitimare, amprentare, fotografiere, percheziție corporală, control corporal și al bagajelor precum și conducere administrativă. Am menționat explicit în cererea de informații că în măsura în care reglementările menționate cuprind informații clasificate solicităm să ni se comunice doar extrase. IGPR a refuzat în mod ilegal⁵, să ne transmită informațiile motivând că: „*Deși procedurile nu sunt clasificate, opinăm că scopul inițial al procesului de elaborare nu a vizat și publicitatea acestora*”⁶.

Trebuie precizat că o parte din aceste proceduri sunt publicate într-un manual publicat în anul 2013, elaborat de doi ofițeri de poliție, prefațat de Inspectorul General al Poliției Române și care poate fi achiziționat în librării, evident, contra cost.

Refuzul ilegal al IGPR de a face publice procedurile privind legitimarea, amprentarea etc. nu poate fi interpretat decât în linie conservatoare, de menținere a forțelor de ordine ca organe represive mai degrabă decât orientate spre cetățean.

IV. Concluzii și recomandări

Rezultatele studiului confirmă validitatea ipotezelor. Răspunsul APADOR-CH la întrebarea din titlu este: Nu. Astfel:

⁵ Ca urmare am formulat o reclamație administrativă și o acțiune în instanță solicitând obligarea IGPR să ne comunice informațiile solicitate.

⁶ Conform IGPR, răspuns nr. 511426/03.06.2015 la cererea de informații formulată de APADOR-CH.

1. **Doar una din 217 de plângeri penale împotriva polițiștilor pentru purtare abuzivă ajunge în fața unei instanțe de judecată.** Considerăm greu de crezut ca 216 din 217 plângeri să fie neîntemeiate sau formulate cu rea-credință. De aceea *APADOR-CH solicită CSM să dispună o verificare privind modul cum s-au derulat anchetele procurorilor în ultimii ani în cauzele privind polițiști acuzați de purtare abuzivă;*
2. **Poliția nu utilizează suficient mijloace care ar putea preveni sau ajuta la descoperirea abuzurilor.** În ce privește dotarea secțiilor de poliție cu sisteme de supraveghere video, cu două excepții notabile – Sibiu și București – în medie în fiecare județ doar patru secții dispun de camere video. Mai mult, având în vedere că instalarea unor astfel de sisteme începe de regulă cu inspectoratul județean și cu poliția municipiului reședință de județ, este evident că în mediul rural foarte puține sedii sunt supravegheate. Având în vedere și costurile nesemnificative ale utilizării acestor sisteme, *asociația solicită IGPR și Ministerului de Interne să aloce de urgență fondurile necesare implementării sistemelor de supraveghere în toate secțiile de poliție;*
3. **Poliția română refuză în mod ilegal să facă publice procedurile privind legitimarea, amprentarea, percheziția corporală etc.** Necunoașterea acestora de către cetățeni lasă loc arbitrariului și poate conduce la abuzuri. *APADOR-CH solicită IGPR să renunțe la secretomanie și să facă publice aceste reglementări.*

**Fundația pentru
Dezvoltarea
Societății
Civile**

Fondul pentru Inovare Civică

**Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe**

Proiect realizat în colaborare cu Casa Jurnalistului, cu sprijinul financiar al Fondului pentru Inovare Civică, program finanțat de Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe, administrat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile.